

SSC Weekly Focus

บทความวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคงของประเทศไทยรายสัปดาห์ ฉบับที่ ๓๑/๕๖ | ๑๓ - ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๖

แนวโน้มสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนใต้ หลังการพูดคุยสันติภาพครั้งที่ ๓

สันติภาพที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ปลายด้ามขวานแห่งนี้ มีอีกหลายยุทธวิธีมิใช่เพียงการพูดคุยสันติภาพอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังคงปฏิบัติการขับเคลื่อนในเชิงยุทธศาสตร์ในระดับพื้นที่ และควรให้ความสำคัญทั้งการปฏิบัติการเชิงจิตวิทยา การปฏิบัติการข่าวสาร (Information Operation : IO) ในลักษณะ Outside in เพิ่มมากขึ้น รวมถึงเพิ่มมิติของข่าวกรองเพื่อสันติภาพควบคู่ไปด้วย โดยศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการใช้กระบวนการสันติภาพ จากกรณีตัวอย่างเหตุการณ์ที่ประสบความสำเร็จ ล้มเหลว และยังคงดำเนินการอยู่ทั่วโลก

ข้อเรียกร้องกับการโยนหินถามทางของกลุ่มผู้เห็นต่าง

หลังจากที่รัฐบาลมีนโยบายเปิดพื้นที่พูดคุยสันติภาพกับกลุ่มผู้เห็นต่าง สังคมต่างให้ความเชื่อมั่น และคาดหวังว่าจะเห็นแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์ จากเหตุความรุนแรงที่กินเวลายาวนานอย่างเข้าสู่ปีที่ ๑๐ กระบวนการดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่า รัฐบาลไทยยอมรับปัจจัยพื้นฐาน ๓ ประการ นั่นคือ ๑) ต้องการใช้มาตรการทางการเมืองยุติปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ๒) ยอมรับว่าขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปัตตานี (Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani : BRN) เป็นคู่เจรจาที่เป็นตัวแสดงสำคัญในหมู่ขบวนการเคลื่อนไหวมลายู-มุสลิม ๓) ยอมรับบทบาทของมาเลเซียในฐานะคนกลาง ส่วนขบวนการปีอาร์เอ็นก็ยอมรับข้อตกลงจากการพูดคุยว่าจะต้องอยู่ภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญไทย ทำให้รัฐไทยเริ่มต้นกระบวนการทางการเมืองทั้งที่รู้ว่าไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะลดความรุนแรงได้ในเร็ววัน ซึ่งก่อนหน้าการพูดคุยสันติภาพครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๒๙ เม.ย. ที่ผ่านมา ระหว่างตัวแทนฝ่ายไทยกับขบวนการปีอาร์เอ็น ที่มีฮาซัน ตอยิบ เป็นตัวแทน ได้เสนอข้อเรียกร้อง ๕ ข้อ โดยเผยแพร่ลงในเว็บไซต์ยูทูบ มีความสำคัญ ดังนี้

๑. นักล่าอาณานิคมสยามต้องยอมรับให้มาเลเซียเป็นคนกลางผู้ไกล่เกลี่ย (mediator) ไม่ใช่แค่ผู้ให้ความสะดวก (facilitator)
๒. การพูดคุยเกิดขึ้นระหว่างชาวปาตานี (bangsa) ที่นำโดยปีอาร์เอ็น กับนักล่าอาณานิคมสยาม
๓. ในการพูดคุยจำเป็นต้องมีพยานจากประเทศอาเซียน OIC และ NGOs
๔. นักล่าอาณานิคมสยามต้องปล่อยผู้ที่ถูกควบคุมตัวทุกคนและยกเลิกหมายจับทั้งหมด (ที่เกี่ยวข้องกับคดีความมั่นคง) โดยไม่มีเงื่อนไข
๕. นักล่าอาณานิคมสยามต้องยอมรับว่า องค์กรปีอาร์เอ็นเป็น

ขบวนการปลดปล่อยชาวปาตานี (bangsa) ไม่ใช่กลุ่มแบ่งแยกดินแดน

การพูดคุยสันติภาพเป็นหนึ่งในกระบวนการสันติภาพ (Peace Process) ที่เป็ความพยายามย้ายการต่อสู้จาก “สนามรบ” ขึ้นสู่ “โต๊ะเจรจา” ซึ่งจะเป็นหนทางที่จะทำให้เกิดสภาพที่ได้ประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย (win-win solution) และมีส่วนในการปกป้องสิทธิมนุษยชนของประชาชนในพื้นที่จากปฏิบัติการของฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้วยความหวังว่า อย่างน้อยก็จะสามารถลดทอนความรุนแรงลงได้บ้าง หรืออาจขยายผลสู่ข้อตกลงการเกิดสันติภาพในพื้นที่ชายแดนใต้ และถึงแม้ว่าการพูดคุยสันติภาพดังกล่าวจะยังไม่มีข้อตกลงใดๆ แต่พบว่าบรรยากาศในการพูดคุยเอื้อต่อการสร้างบรรยากาศที่ดี มีความพยายามในการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เพื่อเอื้อต่อการพูดคุยในขั้นตอนต่อไป ซึ่งถือเป็นก้าวแรกที่สำคัญก่อนการพิจารณาเงื่อนไขต่างๆ

บทเรียนกระบวนการสันติภาพ

ปัจจุบัน ความขัดแย้งรุนแรงทั้งหลายล้วนมีความแตกต่างกัน ดังนั้น กระบวนการสันติภาพก็ย่อมมีความแตกต่างกันในแต่ละกรณี แต่ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับความต้องการภายในประเทศ ประวัติศาสตร์ และผู้คนที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม หากสามารถนำประสบการณ์ของกระบวนการสันติภาพกว่า ๔๐ กรณีที่เกิดขึ้นในระยะเวลาดังกล่าวมาเปรียบเทียบกันก็จะพบว่า มีทั้งกรณีที่เหมาะสมประสบความสำเร็จ ล้มเหลว และยังคงดำเนินการอยู่ โดยยกตัวอย่างประเด็นที่เป็นบทเรียน ๕ ประการ จากกระบวนการสันติภาพ ดังนี้

๑. การให้ความสำคัญกับความต้องการและความคิดเห็นของประชาชน จำเป็นต้องมีเวทีสาธารณะให้ผู้คนได้บอกความต้องการ ความกลัว และความคาดหวัง อีกทั้งประชาชนควรได้รับการสนับสนุนให้จัดตั้งคณะกรรมการสันติภาพท้องถิ่น เพื่อนำเสนอว่าจะทำให้ชุมชนได้รับการเยียวยา และมีส่วนร่วมฟื้นฟูภูมิภาคพหุวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่อย่างไร

๒. การสร้างสันติภาพเชิงบวกและสันติภาพเชิงลบให้ได้มากที่สุด สำหรับชุมชนไทย-พหุ ความสำเร็จของการพูดคุยสันติภาพย่อมขึ้นกับการลดความรุนแรง แต่กลุ่มผู้เห็นต่าง ความรุนแรงถือเป็นการแสดงอำนาจในการต่อรอง ดังนั้น ความยุติธรรม ความเท่าเทียมกันในการปกครองแบบมีส่วนร่วมถือเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยลดระดับความรุนแรง

๓. การมุ่งสร้างเครือข่ายหนุนเสริมกระบวนการสันติภาพ (safety net) ในหมู่ประชาสังคม คู่กรณีมักจะจัดตั้งคณะทำงานเพื่อหารือกันในประเด็นต่างๆ ที่มีความขัดแย้งสูงและร่วมกันจัดทำข้อเสนอ หรือประนีประนอม กระทั่งหาทางออกที่ได้ประโยชน์ร่วมกัน ทั้งสองฝ่าย กระบวนการนี้ถือเป็นขั้นตอนที่ยากลำบาก ทั้งนี้ อาจรับมือด้วยการจัดตั้ง “เครือข่ายหนุนเสริมกระบวนการสันติภาพ” ภายในกลุ่มประชาสังคม อันประกอบด้วย คณะทำงานที่รับผิดชอบในประเด็นเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับการพูดคุยสันติภาพในระดับทางการ และข้อดีของกระบวนการดังกล่าวอยู่ที่การทำให้ฝ่ายต่างๆ ที่ไม่ต้องการมีส่วนร่วมในการพูดคุยอย่างเป็นทางการสามารถหาทางออกร่วมกันได้

๔. การขยายฐานการมีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพ พิจารณาแนวทางในการชักชวนให้ภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพ เพราะกลุ่มที่ถูกทิ้งให้ตกขบวนอาจก่อความไม่พอใจระหว่างคู่กรณีสามารถไม่ดำเนินการตามแผนที่วางไว้

๕. การสร้างแรงกระตุ้นให้สาธารณะร่วมกันแสดงออกว่าสนับสนุนสันติภาพ บรรดาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในความขัดแย้งร่วมมือกับกลุ่มประชาสังคม และสื่อมวลชน สร้างพื้นที่สาธารณะขึ้น เพื่อพัฒนาไปเป็นฐานการสนับสนุนสาธารณะ ผลักดันให้เกิดข้อตกลงสันติภาพได้

อุดมการณ์ต่างกัน จะนำสู่ Strategic end ร่วมกันได้อย่างไร

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่เกิดขึ้น หากมองในเชิงโครงสร้างยุทธศาสตร์ของทั้งฝ่ายรัฐบาลไทยและผู้เห็นต่าง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic end) ที่ต่างกัน ทำให้กรอบแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (Strategic way) และเครื่องมือต่างๆ รวมทั้งวิธีการและทรัพยากร (Strategic mean) แตกต่างกันไป ดังนี้

โครงสร้างยุทธศาสตร์	ฝ่ายรัฐบาลไทย	ฝ่ายผู้เห็นต่าง
๑. จุดมุ่งหมายเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic end)	ความสงบในพื้นที่/สันติภาพเชิงบวก	มุ่งสู่การเป็น “รัฐปัตตานี”
๒. กรอบแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (Strategic way)	การพูดคุยสันติภาพ/ยุทธศาสตร์ในพื้นที่	พยายามสร้างความกดดันรัฐบาลไทย โดยใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือ
๓. เครื่องมือต่างๆ รวมทั้งวิธีการและทรัพยากร (Strategic mean)	การนิรโทษกรรม/การลดพื้นที่การใช้ พรก./ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์พัฒนาพื้นที่	ได้รับการสนับสนุนหลายด้านจากหลายฝ่าย (DIME : Diplomatic Information Military Economy)

จากตารางข้างต้น เป็นที่มาของคำถามที่ว่า ปัจจัยใดที่ส่งผลให้สามารถปรับจุดมุ่งหมายเชิงยุทธศาสตร์ของผู้เห็นต่างให้เอนเอียงมาทางฝ่ายไทย ซึ่งในด้านแรกถือว่าฝ่ายไทยเริ่มต้นได้ดีกับการใช้กระบวนการพูดคุยเชิงสันติภาพที่ทุกหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็น กอ.รมน.ภาค ๔ ส่วนหน้า ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ สภาที่ปรึกษาการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะต้องร่วมกันขับเคลื่อนกับกลุ่มผู้เห็นต่าง และกลุ่มผู้ติดอาวุธในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างเต็มที่ เพื่อให้กลุ่มคนกลุ่มนี้เข้าใจนโยบายของรัฐ เชื่อมมั่นในหลัก “นิติธรรม” และ “นิติรัฐ” ส่วนเวทีการพูดคุยกับปีอาร์เอ็นในมาเลเซีย เป็นหน้าที่ของ สมช. ในการดำเนินการต่อ และสิ่งที่ กอ.รมน. ต้องทำอย่างเข้มข้น คือ การควบคุมบุคคล ยุทธโศภรณ์ เส้นทางทางการเงินของขบวนการ เพื่อลดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินของพลเรือน เพื่อดำรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตย และกำลังใจของประชาชน เพราะสันติภาพที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ปลายด้ามขวาน ยังมีอีกหลายยุทธวิธี ไม่ใช่แค่การพูดคุยสันติภาพเพียงอย่างเดียว เช่น

- ◆ ควรให้ความสำคัญกับปฏิบัติการในเชิงยุทธศาสตร์ระดับพื้นที่ควบคู่ไปกับการพูดคุยสันติภาพ
- ◆ ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการปฏิบัติการเชิงจิตวิทยา
- ◆ ควรให้ความสำคัญกับการปฏิบัติการข่าวสาร (Information operation) แบบ Outside in หรือการเริ่มต้นมองจากภายนอกก่อน นอกเหนือจาก Inside out หรือการเริ่มต้นมองจากภายในก่อน ที่มีอยู่แล้วในปัจจุบัน
- ◆ ควรพิจารณาความเหมาะสมในการเพิ่มมิติของข่าวกรองเพื่อสันติภาพ โดยอาจศึกษาจากกรณีอื่นๆ

ข้อมูลอ้างอิง

- ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้, <http://www.deepsouthwatch.org/node/4219>
- เงื่อนไข ๕ ข้อ BRN ชนวนเดือด...เลื่อนเจรจา, <http://www.komchadluek.net/detail/20130501/157366/>

